

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

APRICOT – Mokomės būti ir (su)gyventi besikeičiančiame laike: dėmesingos tėvystės ugdymo programa

2019-1-LT01-KA204-060481

Klaidinanti informacija ir dezinformacija

Testas 1: *Netikros naujienos – kas tai?*

(11-13 m. vaikams ir tėvams/ seneliams/ globėjams)

Ugdykime vaikų kritinį mąstymą internete

Kodėl?

- Nors skaitmeninis pasaulis ir siūlo jauniems žmonėms daugybę informacijos bei galimybių, tačiau tuo pačiu faktus darosi vis sunkiau atskirti nuo netikros informacijos.
- Vaikai praleidžia vis daugiau laiko internete, nuolat priima sprendimus, kuo tikėti bei pasitikėti, todėl jiems kaip niekada svarbu žinoti, kaip įtaka, įtikinėjimas ir manipuliavimas gali paveikti jų sprendimus, nuomonę, ir kuo jie dalijasi internete.

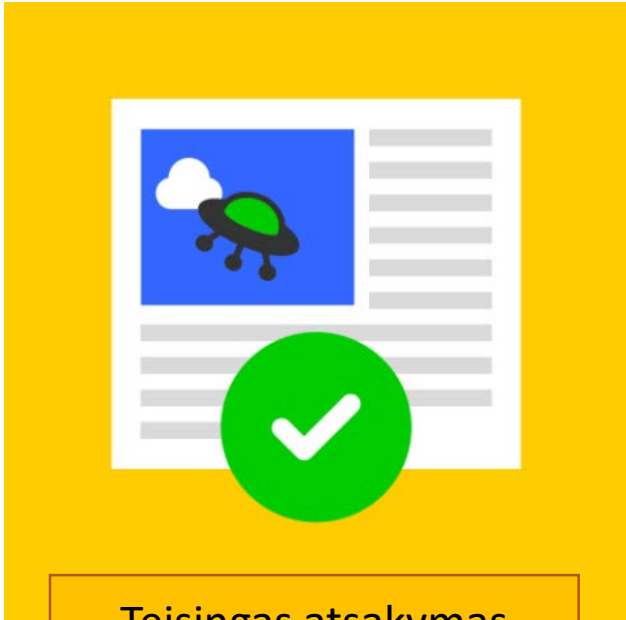
Ar gebate atskirti netikrus dalykus internete?

- Siūlome šį žaismingą testą visai šeimai (tėvams ir vaikams), kad sužinotumėte, kas yra netikros naujienos (*Fake news*), dezinformacija (*Disinformation*), klaidinanti informacija (*Misinformation*) ir kaip stabdyti jų plitimą internete.
- Čia rasite 5 testo klausimus, o po kiekvieno jų – daugiau informacijos mokymuisi ir diskusijoms. Pasitikrinkite, kaip jums seksis!

1. Kas yra netikros naujienos (*Fake news*)?

Pasirinkite vieną atsakymą apačioje

- Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, ir yra tiesa.

Teisingas atsakymas

- Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, ir yra netiesa.

Teisingas atsakymas

Jūsų rezultatas

Klausimas 1: „Kas yra netikros naujienos?“

o Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, ir yra netiesa.

Sužinokite
daugiau

1. Sužinokite ir aptarkite

- o Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, tačiau jos nėra tiesa. Be to, įvairios organizacijos ir/ ar politinės grupės gali nukreipti į jus savo reklamą, kuri gali būti panaši į naujienas.
- o Programišiai (*hackers*) naudoja botus (internetinius robotus (*bots*)) – kompiuterio programas, automatizuotai atliekančias tam tikrus veiksmus, kuriuos galėtų atlikti kompiuteriu dirbantis žmogus – kad sukurtų kelias socialinių tinklų paskyras, kurias paskui naudoja dezinformacijai skleisti. Dėl to netikra istorija gali atrodyti kaip tikra, nes ja pasidalino daug žmonių.

Tęsti

1. Sužinokite daugiau

Jei nesate užtikrinti, ar istorija yra tikra:

- o **1. Patikrinkite.** Ieškokite neįprastų svetainės adresų (*URL – Uniform Resource Locator*) ar pavadinimų. Netikrų naujienų kūrėjai bando imituoti tikras naujienų svetaines, tačiau atidžiau pažvelgus, tai galima pastebėti. Netikrose svetainėse paprastai gausu gramatinių ir/ ar stiliaus klaidų, nėra nuorodų į informacijos šaltinius, internetinės antraštės (*clickbait*s) pateikiamos be paveikslėlių.
- o **2. Paanalizuokite.** Kas parašė istoriją? Paieškokite informacijos apie autorių ar organizaciją jo/ jos internetiniame puslapyje, skiltyse *Apie mus*, *Kontaktai*. Galite pasinaudoti ir *Google* paieška, kad išsiaiškintumėte, ką dar galima sužinoti apie asmenį ar organizaciją iš kitų šaltinių, ir patikrintumėte, ar jie tikrai yra tai, kas sakosi esą.

Patikrinti, ar kažkas yra tiesa/ netiesa, jūs galite ir naudodamiesi: faktų tikrinimo svetainėmis, pvz., [Demaskuok](#); faktus tikrinančiais naujienų portalais, pvz., [Delfi Melo detektorius](#) ar [Patikrinta 15min](#); internetiniais įrankiais, pvz., [Google's Fact Checker](#) (anglų kalba).

- o **3. „Pajauskite“.** Kokius jausmus sukelia istorija? Žmonės, kuriantys netikras naujienas, bando manipuluoti jūsų jausmais. Kad kažkuo buvo daug kartų pasidalinta socialiniuose tinkluose, dar nereiškia, kad tai yra tiesa. Jei kažkas atrodo per gerai, kad būtų tiesa, tikriausiai taip ir yra.

7 1. Aptarkite

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- o Ar kada matėte naujieną/ istoriją internete, dėl kurios tikrumo suabejojote? Kas privertė jus abejoti?

Kitas klausimas

Jūsų rezultatas

Klausimas 1: „Kas yra netikros naujienos?“

o Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, ir yra netiesa.

Sužinokite
daugiau

2. Kas yra klaidinanti informacija (*Misinformation*)? Pasirinkite vieną atsakymą apačioje

- Klaidinanti informacija – tai neteisinga informacija, sukurta ir skleidžiama internete SIEKIANT pakenkti.

Teisingas atsakymas

- Klaidinanti informacija – tai netiksli informacija platinama internete NESIEKIANT pakenkti.

Teisingas atsakymas

Jūsų rezultatas

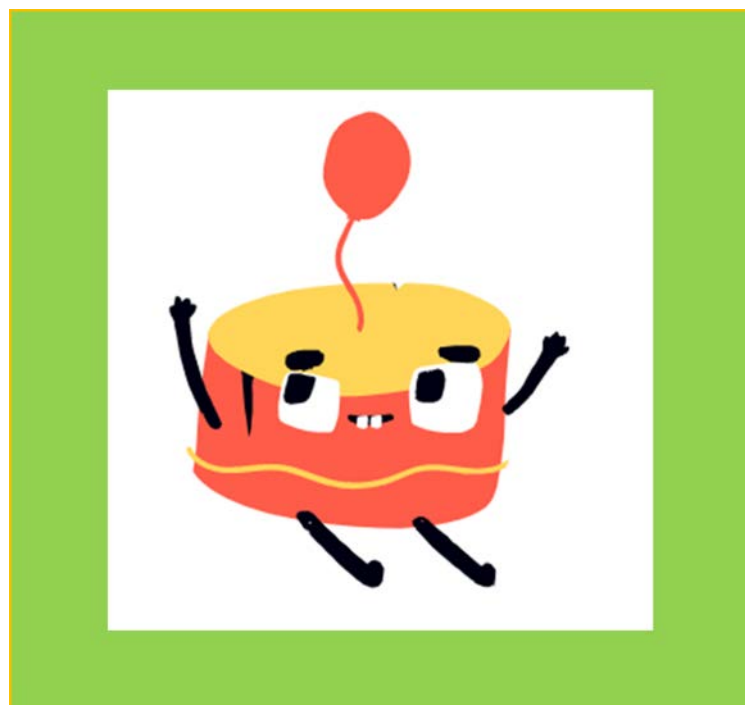
Klausimas 2: „Kas yra klaidinanti informacija?“

o Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

Klaidinanti informacija – tai netiksli informacija platinama internete NESIEKIANT pakenkti.

Sužinokite
daugiau

2. Sužinokite ir aptarkite

- o Vienas iš būdų atskirti klaidinančią informaciją – patikrinti, ar ji kartojasi. Klaidinanti informacija – tai netiksli, neteisinga ar melaginga informacijos versija, kaip užsikirtusi plokštelė, – vėl ir vėl „sukama“/ pasikartojanti internete.
- o Pagalvokite apie tuos atvejus, kai galbūt netyčia paskleidėte klaidinančią informaciją. Neturėjote blogų ketinimų, tiesiog pamatėte internete kažką, kas atrodė tiesa, ir pasidalinote tuo su draugais ar šeimos nariais. Tai dažna mūsų visų klaida.

Kitas klausimas

2. Jūsų rezultatas

Klausimas 2: „Kas yra klaidinanti informacija?“

o Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

Klaidinanti informacija – tai netiksli informacija platinama internete NESIEKIANT pakenkti.

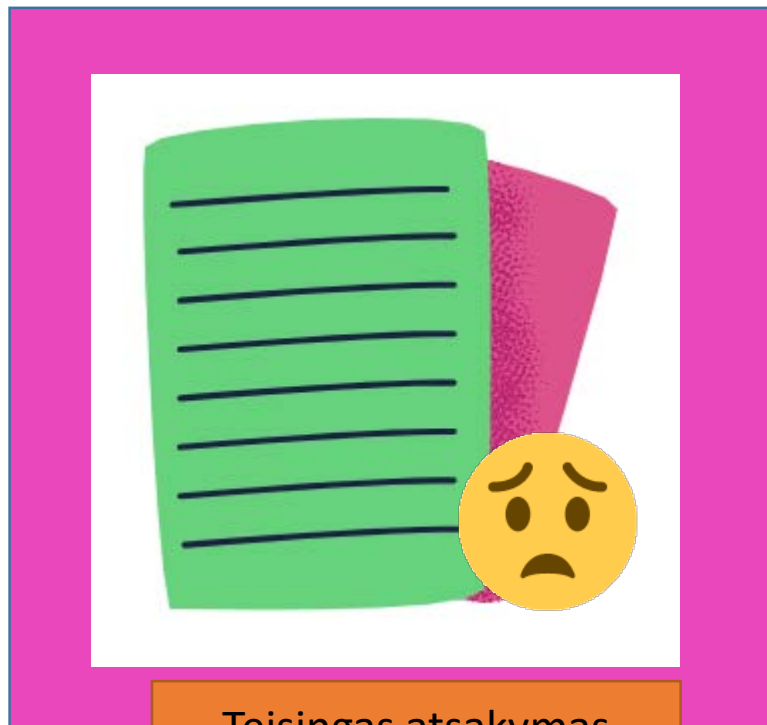

Sužinokite
daugiau

3. Kas yra dezinformacija (*Disinformation*)

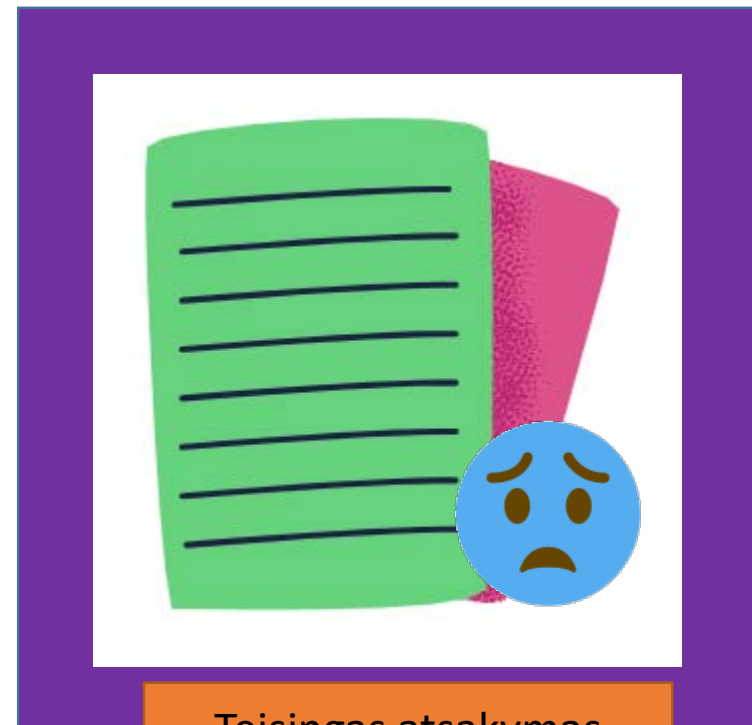
Pasirinkite vieną atsakymą apačioje

- Dezinformacija – tai klaidinga informacija, sukurta NESIEKIANT sąmoningai pakenkti.

Teisingas atsakymas

- Dezinformacija – tai netiksli informacija, platinama sąmoningai ir skirta kelti sąmyšį, klaidinti ar daryti įtaką.

Teisingas atsakymas

3. Jūsų rezultatas

Klausimas 3: „Kas yra dezinformacija?“

o Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

Dezinformacija – tai netiksli informacija, platinama sąmoningai ir skirta kelti sąmyšį, klaidinti ar daryti įtaką.

Sužinokite
daugiau

3. Sužinokite ir aptarkite

- o Dezinfomacija – tai netiksli informacija, skleidžiama sąmoningai ir skirta kelti sąmyšį, klaidinti ar daryti įtaką.
- o Priežastys, dėl kurių žmonės kuria dezinformaciją, gali būti įvairios, pvz., finansiniai arba politiniai (propaganda) motyvai.
- o Yra daug būdų atpažinti melagingą informaciją. Tačiau svarbiausia taisyklė – visada pasitikrinkite, ar esate tikri, kad tai tiesa. Jei abejojate, geriausia, kad informacija nesidalintumėte/ jos neskelbtumėte. Vietoj to, geriau pasikalbėkite su patikimu suaugusiuoju/ specialistu, kuris padės išsiaiškinti kilusius klausimus.

Patikrinti, ar kažkas yra tiesa/ netiesa, jūs galite ir naudodamiesi: faktų tikrinimo svetainėmis, pvz., [Demaskuok](#); faktus tikrinančiais naujienų portalais, pvz., [Delfi Melo detektorius](#) ar [Patikrinta 15min](#); internetiniais įrankiais, pvz., [Google's Fact Checker](#) (anglų kalba).

Tęsti

3. Aptarkite

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- o **Kaip manote, kokią žalą realiame gyvenime galėtų sukelti internete skleidžiama netiesa?**

Kitas klausimas

3. Jūsų rezultatas

Klausimas: „Kas yra dezinformacija?“

o Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

Dezinformacija – tai netiksli informacija, platinama sąmoningai ir skirta kelti sąmyšį, klaidinti ar daryti įtaką.

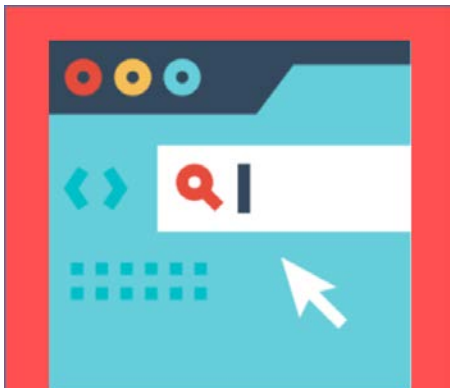

Sužinokite
daugiau

4. Kaip atpažinti, kad naujiena ar istorija yra netikra?

Pasirinkite vieną atsakymą apačioje

- Svetainės adresas ir pavadinimas atrodo neįprastai.

Teisingas atsakymas

- Daug gramatikos ir stiliaus klaidų.

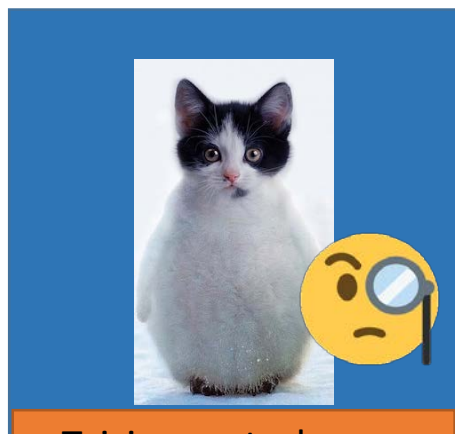
Teisingas atsakymas

- Negalite patikrinti istorijos šaltinio, iš kur ji atsirado.

Teisingas atsakymas

- Nuotrauka atrodo netikroviškai, pakoreguota (*photoshopped*).

Teisingas atsakymas

- Visi atsakymai teisingi.

Teisingas atsakymas

4. Jūsų rezultatas

Klausimas 4: „Kaip atpažinti, kad naujiena ar istorija yra netikra?“

o Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

„VISI atsakymai teisingi“

- o Svetainės adresas ir pavadinimas atrodo neįprastai.
- o Daug gramatikos ir stiliaus klaidų.
- o Negalite patikrinti istorijos šaltinio, iš kur ji atsirado.
- o Nuotrauka atrodo netikroviškai, pakoreguota (*photoshopped*).

Sužinokite
daugiau

4. Sužinokite ir aptarkite

- o Netikros naujienos – tai naujienos ar istorijos, kurios sąmoningai skleidžiamos naujienų portaluose ar socialiniuose tinkluose, tačiau jos nėra tiesa. Be to, įvairios organizacijos ir/ ar politinės grupės gali nukreipti į jus savo reklamą, kuri gali būti panaši į naujienas.
- o Programišiai (*hackers*) naudoja botus (internetinius robotus (*bots*)) – kompiuterio programas, automatizuotai atliekančias tam tikrus veiksmus, kuriuos galėtų atlikti kompiuteriu dirbantis žmogus – kad sukurtų kelias socialinių tinklų paskyras, kurias paskui naudoja dezinformacijai skleisti. Dėl to netikra istorija gali atrodyti kaip tikra, nes ja pasidalino daug žmonių.

Tęsti

4. Sužinokite daugiau

Jei nesate užtikrinti, ar istorija yra tikra:

- o **1. Patikrinkite.** Ieškokite neįprastų svetainės adresų (*URL – Uniform Resource Locator*) ar pavadinimų. Netikrų naujienų kūrėjai bando imituoti tikras naujienų svetaines, tačiau atidžiau pažvelgus, tai galima pastebėti. Netikrose svetainėse paprastai gausu gramatinių ir/ ar stiliaus klaidų, nėra nuorodų į informacijos šaltinius, internetinės antraštės (*clickbaits*) pateikiamos be poveikslėlių.
- o **2. Paanalizuokite.** Kas parašė istoriją? Paieškokite informacijos apie autorių ar organizaciją jo/ jos internetiniame puslapyje, skiltyse *Apie mus*, *Kontaktai*. Galite pasinaudoti ir *Google* paieška, kad išsiaiškintumėte, ką dar galima sužinoti apie asmenį ar organizaciją iš kitų šaltinių, ir patikrintumėte, ar jie tikrai yra tai, kas sakosi esą.

Patikrinti, ar kažkas yra tiesa/ netiesa, jūs galite ir naudodamiesi: faktų tikrinimo svetainėmis, pvz., [Demaskuok](#); faktus tikrinančiais naujienų portalais, pvz., [Delfi Melo detektorius](#) ar [Patikrinta 15min](#); internetiniais įrankiais, pvz., [Google's Fact Checker](#) (anglų kalba).

- o **3. „Pajauskite“.** Kokius jausmus sukelia istorija? Žmonės, kuriantys netikras naujienas, bando manipuluoti jūsų jausmais. Kad kažkuo buvo daug kartų pasidalinta socialiniuose tinkluose, dar nereiškia, kad tai yra tiesa. Jei kažkas atrodo per gerai, kad būtų tiesa, tikriausiai taip ir yra.

Tęsti

4. Aptarkite

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- o Ar galite įvardinti kelis dalykus, kurie priverstų jus susimąstyti, kad kažkas, ką matote internete, nėra tikra?

Kitas klausimas

4. Jūsų rezultatas

Klausimas 4: „Kaip atpažinti, kad naujiena ar istorija yra netikra?“

- Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

„VISI atsakymai teisingi“

- Svetainės adresas ir pavadinimas atrodo neįprastai.
- Daug gramatikos ir stiliaus klaidų.
- Negalite patikrinti istorijos šaltinio, iš kur ji atsirado.
- Nuotrauka atrodo netikroviškai, pakoreguota (*photoshopped*).

Sužinokite
daugiau

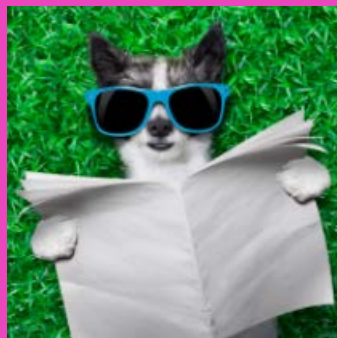
5. Kaip sklinda netikros naujienos (*Fake news*)?

Socialiniuose
tinkluose

Teisingas atsakymas

Per straipsnius ar
antraštes

Teisingas atsakymas

Per video, paveikslėlius,
memus (*memes*)

Teisingas atsakymas

Iš lūpų į lūpas

Teisingas atsakymas

Visi atsakymai
teisingi

Teisingas atsakymas

5. Jūsų rezultatas

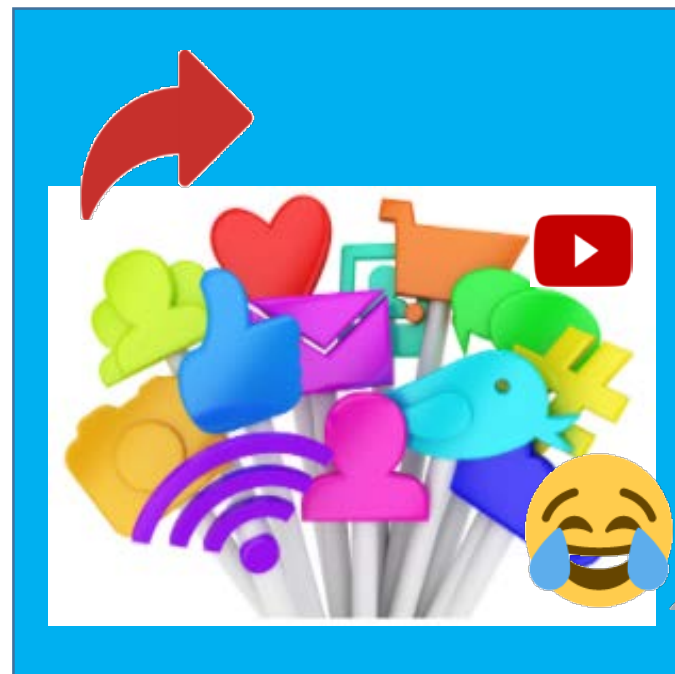
Klausimas 5: „Kaip sklinda netikros naujienos (*Fake news*)?“

o Jūsų atsakymas **teisingas**.

**Taip, teisingas atsakymas yra:
„VISI atsakymai teisingi“**

- o Socialiniuose tinkluose.
- o Per straipsnius ar antraštes.
- o Per video, paveikslėlius, memus (*memes*).
- o Iš lūpų į lūpas.

Sužinokite
daugiau

5. Sužinokite ir aptarkite

Visi atsakymai teisingi!

- o Netikros naujienos (*Fake news*) įgauna pagreitį, kai pradedamos plačiai skleisti, dažniausiai socialiniuose tinkluose.
- o Atidžiai perskaitykite įrašus ir atsakingai įvertinkite jų patikimumą prieš pradėdami dalintis.

Tęsti

5. Aptarkite

Jūs baigėte šį testą!

Prieš pereidami prie kitų dalių, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- Ar neseniai matėte ką nors netikro, neteisingo, melagingo internete?
- Ką darėte, kai tai pamatėte?

BAIGTI TESTĄ

5. Jūsų rezultatas

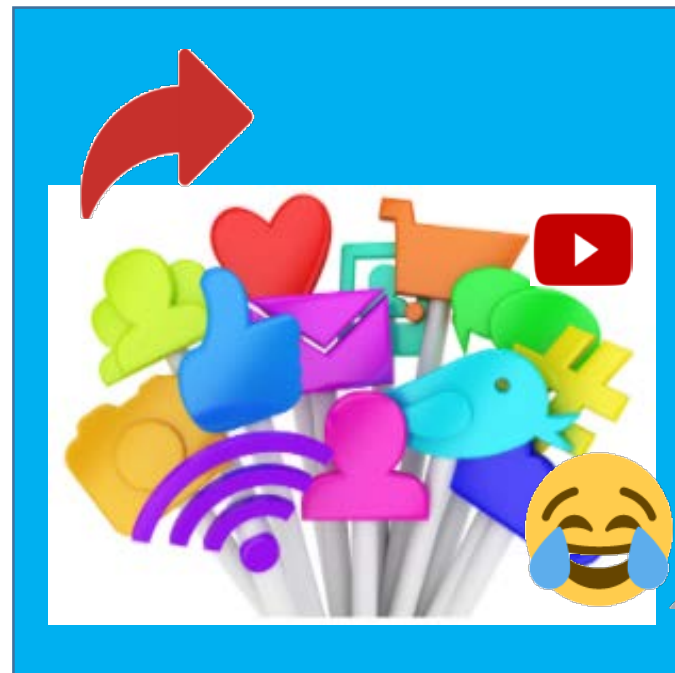
Klausimas 5: „Kaip sklinda netikros naujienos?“

o Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:
„VISI atsakymai teisingi“

- o Socialiniuose tinkluose.
- o Per straipsnius ar antraštes.
- o Per video, paveikslėlius, memus (*memes*).
- o Iš lūpų į lūpas.

Sužinokite
daugiau

Testas 1: Kas yra netikros naujienos (Fake news)?

Puiku, jūs baigėte testą!

- o Kaip sekėsi? Koks jūsų rezultatas?
- o Pasitikrinkite savo žinias toliau ir sužinokite daugiau, išbandydami
Testas 2: Atpažinkite – faktas ar netiesa?